

ПОЗИЦИЯ НА НАЦИОНАЛНА МРЕЖА ЗА РАЗВИТИЕ

Относно необходимостта от реформа в управлението и стратегическото планиране на българското образование.

Поводът е съкращаването на приема след 4. клас в Математическа гимназия „Баба Тонка“ – Русе

Едно на пръв поглед административно решение поставя въпрос, който галеч надхвърля рамките на един град и една гимназия. Намалването на приема след 4. клас в Математическа гимназия „Баба Тонка“ в Русе от две паралелки на една не е просто промяна в училищния план-прием. Това е сигнал, че България не успява да управлява развитието на своите таланти. Държавата говори за STEM образование, иновации, дигитална икономика, тревожи се от недостиг на квалифицирани кадри, а ограничава достъпа до училища с доказани резултати в математиката, информатиката и природните науки.

Има ли изобщо стратегическа визия, или решенията се вземат на парче?

Казусът с Математическа гимназия „Баба Тонка“ е показателен. Изглежда локален, но показва липсата на ясна, последователна и публично защитима национална политика за развитието на учениците с изяви способности. В много български градове математическите гимназии не са просто още един вид училище. Те са единствената реална възможност за ранно откриване, насърчаване и развитие на деца с потенциал в точните науки. За тези ученици средата има решаващо значение. Ако тя бъде ограничена, талантът не изчезва веднага, но често остава неразвит, разпилян или насочен извън страната. България не може да си позволи това.

На фона на демографската криза, недостига на инженери, програмисти, преподаватели, изследователи и високкоквалифицирани специалисти, **всяко решение**, което стеснява достъпа до качествено специализирано образование, **трябва да бъде обяснено ясно, публично и убедително**. Не с административни формулировки, а с аргументи, основани на данни, резултати и дългосрочна визия. Днес управляващите говорят за реформа в образованието. Говорят за технологии, иновации, конкурентоспособност и икономика на знанието. В същото време обаче липсва достатъчно ясна връзка между тези национални приоритети и конкретните решения, които се вземат на регионално и местно равнище.

Точно тук е големият проблем – **стратегическите документи да сочат една посока, а административната практика да води в друга**. Публично заявяваме, че ще развиваме

таланти, а на практика да ограничаваме достъпа до средите, в които тези таланти се формират.

Планираме бъдещето на българската икономика, а не планираме сериозно бъдещето на българското образование.

Ние от „Национална Мрежа за Развитие“ считаме, че **настоящият модел на управление на образователната система се нуждае от сериозен преглед**. Българското образование е все така силно централизирано. Важни решения за приема, структурата на паралелките и развитието на училищната мрежа се вземат или одобряват чрез административни процедури, неясни за родителите, учениците и местните общности. Така училища с доказан обществен интерес и устойчиви резултати са ограничавани без публичен дебат. Подкопава се доверието в системата, а доверието е ключово.

В образованието **решенията** не засягат само една учебна година. Те **влият върху цели поколения** – върху развитието на регионите и върху способността на страната да задържа и развива човешкия си капитал. Затова всяка промяна в приема на училища с национално значение трябва да бъде подложена на много по-висок стандарт на прозрачност и отчетност. Необходима е ясна система от критерии: как се оценява нуждата от прием, как се отчита интересът на учениците и родителите, как се вземат предвид резултатите на училището. Как се свързват решенията с регионалното развитие и с потребностите на пазара на труда.

Трябва да се носи реална отговорност. Управленската автономия на училищата е важна, но тя не може да съществува без отчетност. Институциите са функция на обществения договор – **родителите, учениците, учителите, местната власт и гражданските организации трябва да имат реално участие** в обсъждането на политики, които засягат бъдещето на децата им.

Случаят в Русе показва още нещо, че **България няма достатъчно стабилна национална политика за специализираното образование**. Математическите и природо-математическите гимназии са разглеждани като изключение в системата, а **те са стратегически ресурс**. Техните ученици са основата на научното, технологичното и икономическото развитие на страната.

Затова „Национална Мрежа за Развитие“ призовава Министерството на образованието и науката да иницира широк обществен и експертен дебат за бъдещето на специализираното образование в България. Този дебат трябва да включва ролята на математическите и природоматематическите гимназии, критериите за определяне на приема, връзката между образованието и регионалното развитие, както и въвеждането на по-ясни механизми за отчетност и обществен контрол в управлението на образователните институции.

Казусът в Русе не е спор за една паралелка. Той е предупреждение.

Ако България иска да бъде държава на знанието, технологиите и високата добавена стойност, тя трябва да започне да се отнася към талантливите си деца като към национален капитал, а не като към административна бройка в план-приема. Реформата в образованието не се прави с лозунги. Реформата ще започне, когато държавата възприеме приоритетите на гражданското общество, когато приоритет станат стратегически важните училища и стратегически важните ученици. И когато държавата планира чрез тях бъдещето, което ние гражданите очакваме.

